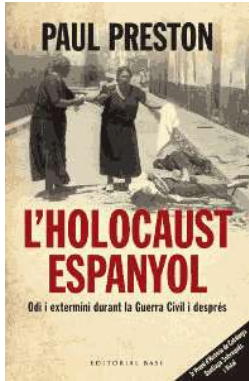

L'Holocaust espanyol, Paul Preston

Ara que el *Partido Popular* ha assolit una més que folgada majoria absoluta a l'estat espanyol, res més adient que rememorar els esgarrifosos estralls que la repressió franquista causà fa setanta anys entre les forces d'esquerra. Contra la voluntat declarada de (des)Memòria Històrica, res més aconsellable que tenir sempre ben present la tan assenyada recomanació de George Santayana: “*Aquells que no recorden el passat estan condemnats a repetir-lo*”.

Amb major raó quan existeix un moviment de revisionisme històric que —recuperant sense vergonya una de les més indignes fal·làcies del franquisme— pretén, tan acríticament, tendenciosa com ignominiosa, capgirar la realitat, transformant els republicans en els instigadors de la Guerra Civil, acusant-los paradoxalment d'haver conculcat l'ordre constitucional vigent per a accedir al govern de la Segona República espanyola. Cometent la inadmissible indecència de gosar transformar els defensors de la legalitat en rebel; i els rebels, en salvadors; les víctimes, en botxins; els botxins, en víctimes.

No pot ésser, doncs, més oportú [L'Holocaust espanyol. Odi i extermini durant la Guerra Civil i després](#), (*The Spanish Holocaust*), de Paul Preston, Editorial Base, 2011. Una obra extensíssima (912 pàgines si hi incloem els índexs), que d'entrada imposa, quan no intimida —de la mateixa manera que succeïa amb un altre document històric excepcional publicat per la mateixa editorial, *La Generalitat de Josep Irla i l'exili polític català*, (que [comentàrem](#) en el seu moment)—, però que atrau amb una força irresistible tan aviat com et submergeixes en la seva lectura.

Com succeïa amb l'obra de Mercè Morales, aquest complet estudi sobre l'inextingible maregassa de violència i barbàrie que assolà l'estat espanyol des de l'esclat de la Guerra Civil és tan exhaustiu com exemplar, de manera que establirà sens dubte un abans i un després sobre aquesta matèria. La pacient i costosíssima tasca de recol·lecció de dades contrastades que ha dut a terme l'historiador anglès al llarg de quasi vint anys converteix aquesta obra en una eina de consulta i de

referència ineludible sobre la magnitud de la tragèdia que suposà l'enfrontament fratricida entre les dues espanyes machadianes.

Aquestes dues espanyes caïnites que no representaven tant l'esquerra i la dreta, sinó sobretot, la força de la raó i la raó de la força: la democràcia i el totalitarisme. Per més que quatre nostàlgics caducs s'obcequin en voler fer-nos-ho creure, el franquisme no era —o no era tan sols— un moviment polític conservador, sinó ultraconservador. En definitiva, un representant més de les macabres i intolerants ideologies feixistes que devastaren Europa el primer terç del segle passat.

En aquest sentit, una de les grans virtuts del llibre de Preston és la de procurar restablir la veritat dels fets, retornant a la història allò que pertany a la història. I fer-ho amb uns criteris metodològics impecables i rigorosos, basant-se estrictament en les xifres més actuals i documentalment constatades, mostrant-se tan cautelós com és possible: “*El nombre més fiable (...) pel que fa a les víctimes dels militars sublevats i els seus partidaris és de 130.199, però és improbable que estigui per sota de 150.000, i encara podria ser més elevat (...)*”, (p. 18).

Dades de caràcter irrefutable, recaptades per tot el territori peninsular, província a província, ciutat a ciutat, que anirà desgranant pàgina a pàgina, amb una voluntat exhaustiva que no pot allunyar-se més de l'academicisme asèptic o indiferent. Ans al contrari, els seus dots com a narrador són tan notables que, ben sovint, alguns dels horrors que relata (p. 155, 256, 259, 729, 740, 745, 748...) provoquen un desassossec tan incomfortable, un xoc emocional tan intensament inassumible, que et força a deixar la lectura una estona.

Tan insofrible i inhumà és el que explica que t'esgarrifes en saber que el prestigiós historiador declarà en una entrevista amb Michael Euade —publicada en català pel setmanari *Presència*— que “*el material més espantós (...) no hi surt, perquè és immensament horrible*”. Confessió que, combinada amb la idea, expressada en la mateixa entrevista, que “*fora d'Espanya Franco té una sorprenent bona premsa com a dictador benivolent*”, justifica amb escreix que cregués no tan sols necessari, sinó absolutament imprescindible, redactar aquesta monumental obra.

Consideració de deure cívic que, segurament, ens permet entendre —tot i que no excusar— per quina raó Preston no aconsegueix sempre el grau d'objectivitat ni de fredor analítica que fóra desitjable, sinó que permet que la seva ideologia en ocasions esdevingui més patent que no convindria. I ho fa des del paràgraf inicial, quan explica la sanguinària execució de sis dels seus jornalers a l'atzar per part d'un terratinent de Salamanca un des primers dies de la rebel·lió, i no pas alguna altra barbàrie similar comesa per anarquistes a casa nostra en les mateixes dates.

Una decisió amb la qual hi té molt a veure el fet que entén que cal restaurar la veritat històrica i remarcar especialment que les dues menes de repressió a la rera guarda foren “*molt diferents tant quantitativament com qualitativament*” (p. 11), car es produí “*des de baix a la zona republicana, i (...) des de dalt a la zona rebel*”, (p. 381).

Mentre els uns defensaven la legalitat vigent i procuraven per tots els mitjans mantenir l'ordre i evitar les accions dels incontrolats —“*En el període de domini anarquista la Generalitat va fer tot el possible per salvar vides*”, (p. 390); “*Ante la crueldad ajena, la piedad vuestra; ante la sevicia ajena, vuestra clemencia; ante los excesos del enemigo, vuestra benevolencia más generosa*”, (p. 444)—, els altres no tan sols l'atacaven, sinó que preconitzaven la violència més acarnissada i sanguinària contra els seus rivals —“*Se tendrá en cuenta que la acción será en extremo violenta, para reducir lo antes posible al enemigo*” (p. 201); “*aquél que no está con nosotros está contra nosotros, y como enemigo será tratado. (...) el movimiento triunfante será inoxerable*”. (p. 231); “*Els cadàvers se solien deixar on havien caigut, com a part de l'estratègia de terror*”, (p. 344).

Malgrat que no sigui capaç d'ésser del tot imparcial —la qual cosa pràcticament no ha aconseguit ningú que hagi tractat la Guerra Civil—, si que pren cura en exposar i denunciar amb la mateixa contundència la inexcusable crueltat amb la que actuaren ambdós bàndols, car “*la missió de l'historiador rau a cercar la veritat, independentment dels sentiments que els seus treballs puguin provocar*”, (p. 22).

Probablement és aquesta raó que el duu a referir-se amb tant de detall els fets de la terrible matança de Paracuellos, proposant-se d'escatir, fins les darreres conseqüències, les responsabilitats que se'n deriven. Anàlisi que posa en evidència el malaurat aprenentatge que havien obtingut Santiago Carrillo i algun dels seus companys de les més cruels i inhumanes tàctiques estalinistes.

El monumental llibre de Paul Preston —tan apassionant que gairebé es podria llegir com si d'una novel·la negra es tractés, tot i la seva exhaustivitat— esdevé no tan sols un magnífic intent de recobrar la memòria històrica, sinó que situa amb total justícia la figura de Franco al mateix nivell d'altres monstres megalòmans totalitaris com Hitler, Mussolini i Stalin. Un Stalin que, pel que al seu violent totalitarisme es refereix, res té a envejar a la resta de sanguinaris dictadors.

Ho podem constatar —canviant “estalinisme” per “franquisme”, i “feixisme” per “conspiració judeomaçònica i bolxevic”— amb una reflexió de Vassili Grossman, recollida per Anthony Beevor en un llibre que, tant per la seva cruesa com per la seva veracitat, podríem equiparar al que analitzem, *Stalingrad*: “*Qualsevol que sigui l'opinió que ens mereixi l'estalinisme, hi ha pocs dubtes que la seva preparació ideològica, mitjançant alternatives manipulades amb deliberació, proporcionava arguments implacablement efectius per a una guerra total. Totes les persones conscients havien d'acceptar que el feixisme era dolent i havia de ser destruït de totes maneres.*”

En síntesi, *L'Holocaust espanyol* és una obra més que recomanable, que ofereix raons més que fonamentades per a reclamar un exercici de memòria històrica que permeti restituir l'imprescindible equilibri entre els vencedors i els vençuts, amb l'objectiu que les víctimes —totes les víctimes— puguin descansar, per fi, en pau.

Una qüestió que esdevé encara més ineludible, quan els vots del partit que governa l'Estat espanyol eviten que es retiri el títol de batlle honorari de la ciutat de València a Franco o quan a un dels nets del dictador no se li acut res millor que afirmar que “*El meu avi no signà cap sentència de mort. (...) Ell el que signava eren els indults, no les sentències de mort. Les sentències no les executà ell, les executà la justícia.*”

Quina justícia, podríem demanar-nos: la que provenia de “la gràcia de Dios”? O, pitjor, la que imposava el tan atroç com famós “*bando de guerra*” franquista de 18 de juliol del 1938? O el de Queipo de Llano? Aquell que establia: “*Quan a qualsevol localitat es comprovin actes de crueltat contra persones, seran passades per les armes, sense formació de causa, les directives de les organitzacions marxistes o comunistes que al poble existeixin, i en cas de no donar-se amb tal directius, seran executats un nombre igual d'afiliats arbitràriament escollits?*”

Bando que, en cap cas, tenia un caràcter retòric:

«La ficció que defensar la República constituïa un delictes de rebel·lió militar va servir de base a tots els consells de guerra sumarís. [...] Algunes de les persones que s'hi jutjaven eren culpables de crims genuïns (...). Molts altres (...) l'únic crim que havien comés era, senzillament, no haver donat suport activament al cop. A la majoria, els condemnaven perquè se suposava que eren culpables, sense que en calgués cap prova. Un cas típic (...) on el veredictes de culpable es va justificar perquè “si bien se ignora su intervención directa en saqueos, robos, detenciones y asesinatos, es de suponer que haya tomado parte en tales hechos por sus convicciones”.»

L'Holocaust espanyol, Paul Preston, traducció Jordi Ainaud i Joan Quesada, p. 759-760

dimecres 11 i dijous 12 de gener del mmxii

© Xavier Serrahima 2012

www.racodelaparaula.cat

Informació sobre els drets

